

Module 3 ทักษะสุขภาพ :เด็กไทยเติบโตสมวัย

: ประเมินการเจริญเติบโต

: อาหารและโภชนาการสำหรับเด็กวัยเรียนและวัยรุ่น

โดย น.ส.ทิพรดี คงสุวรรณ

สำนักโภชนาการ กรมอนามัย

การอบรมครูอนามัยสร้างเด็กไทยรอบรู้สุขภาพ ภาคทฤษฎี 22-31

มีนาคม 2566

กรมอนามัย
สำนักโภชนาการ

การประเมินการเจริญเติบโตของเด็กอายุ 6-19 ปี

เพื่อสะท้อนให้ทราบว่าเด็กได้รับสารอาหารเพียงพอหรือไม่และหากพบเด็กกลุ่ม
เสี่ยงหรือมีภาวะทุพโภชนาการ จะได้แก้ไขทันเวลา

โดยการ

ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง ประเมิน

ภาวะการเจริญเติบโต

- เครื่องชั่งน้ำหนัก ที่วัดส่วนสูง ต้องได้มาตรฐาน
- วิธีการ ชั่ง วัด ถูกต้อง
- ประเมินโดยใช้กราฟฯ หรือโปรแกรม

กรมอนามัย
สำนักงานสาธารณสุข

เครื่องชั่งน้ำหนัก

1. แบบดิจิทัลหรือตัวเลข ควรมีสเกลบอกค่าน้ำหนักได้ละเอียด ความละเอียด ไม่เกิน 100 กรัม (0.1 กิโลกรัม)
2. แบบเข็มความละเอียด ไม่เกิน 500 กรัม (0.5 กิโลกรัม)
3. ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องชั่งน้ำหนัก โดยการนำลูกตุ้มน้ำหนักมาตรฐาน เช่น 5 กิโลกรัม หรือ 10 กิโลกรัม เป็นต้น หรือสิ่งของที่รู้น้ำหนัก เช่น ดัมเบล มาวางบนเครื่องชั่งน้ำหนัก เพื่อดูความเที่ยงตรง
4. วางเครื่องชั่งลงบนพื้นราบ ไม่เอียง ไม่วางบนร่องกระเบื้อง

วิธีการ

1. ควรชั่งน้ำหนักเมื่อเด็กยังไม่ได้รับประทานอาหารจนอิ่ม
2. ควรถอด เสื้อผ้าหนาๆ รองเท้า ถุงเท้า เข็มขัด ของเล่น/สิ่งของ เช่น สร้อยคอ นาฬิกา มือถือ ออก
3. ควรชั่งน้ำหนักในช่วงเวลาเดียวกัน
4. ผู้อ่านค่าอยู่ตำแหน่งตรงข้ามกับเด็ก
5. บันทึกค่าทศนิยม 1 ตำแหน่ง

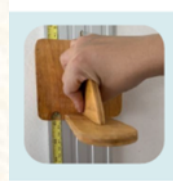
ที่วัดส่วนสูง

1. ที่วัดมีตัวเลขที่ชัดเจน และมีความละเอียด 0.1 เซนติเมตร

2. ติดตั้ง โดยวางทาบกับผนังหรือเสาที่ตั้งฉากกับพื้นยึดให้แน่นพื้นเรียบได้ระดับไม่เอียง ไม่นูน

3. มีไม้ฉากสำหรับวัดค่าส่วนสูง เพื่ออ่านค่าได้ถูกต้องแม่นยำ

วิธีการ

1. ถ้ามีหมวก รองเท้า ถุงเท้า ที่คาดผม มัดผม มัดजूก ต้องนำออกก่อน

2. ยืน บนพื้นราบเท้าชิด ไม่งอเข่า สันเท้า หลัง ก้นไหล่ ชิดผนัง ศรีษะไม่เอียงซ้ายขวา ประคอง หน้าให้ตรง

3. ผู้อ่านค่าอยู่ตำแหน่งตรงข้ามกับเด็ก อ่านค่า ส่วนสูงให้อยู่ในระดับสายตาผู้วัด บันทึกค่าเป็น ทศนิยม 1 ตำแหน่ง

ติดตั้งไม้ฉาก
สเกลไม้ฉาก

ติดตั้งฉาก
สเกลฉาก

วิธีการวัดที่ถูกต้อง

ตัวเลขกลับหัว
อ่านพลาดได้

B

carpenter measurement tape

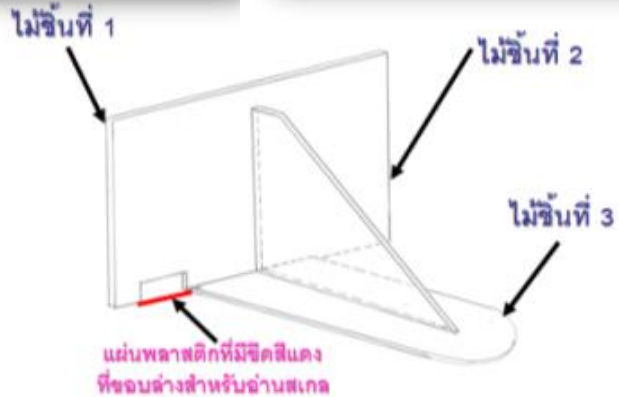
Read 1 decimal

PCS 219 1 Sept 2011

Dr. Urappan Chitchang

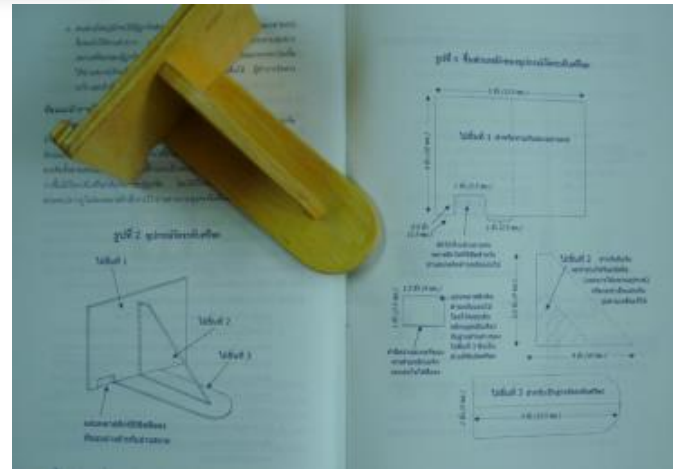
40

PCS 219 1 Sept 2011

Dr. Urappan Chitchang

36

การประเมินการเจริญเติบโต

เมื่อทราบ น้ำหนัก ส่วน อายุ ประเมินการเจริญเติบโตโดยใช้กราฟฯ หรือโปรแกรม

โปรแกรมประเมินฯ คอ 1 เชียงใหม่	โปรแกรมประเมินฯ Kiddiary	กราฟการเจริญเติบโต

	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	Z	AA	AB
1	No	FirstName	LastName	Birthdate	GenderCode	date_serv	weight	height	CID	class	Age_Y	Age_M	น้ำหนักตามเกณฑ์	ส่วนสูงตามเกณฑ์	น้ำหนักตามเกณฑ์
2	1	ใจดี	มีมานะ	2/3/1955	1	23/3/1966	30	166			11	0 -	ส่วนสูงเกินเกณฑ์	ผอม	
3	2										0	0 -	-	-	-
4	3										0	0 -	-	-	-
5	4										0	0 -	-	-	-
6	5										0	0 -	-	-	-

การประเมินภาวะโภชนาการเบื้องต้น

$$\text{ดัชนีมวลกาย} = \frac{\text{น้ำหนักตัว (กิโลกรัม)}}{\text{ส่วนสูง (เมตร)}^2}$$

การแบ่งระดับความอ้วนตามค่าดัชนีมวลกายของคนเอเชีย

ค่าดัชนีมวลกาย (กก./ม ²)	ภาวะน้ำหนักตัว
น้อยกว่า 18.5	ผอม
18.5 - 22.9	ปกติ
23.0 - 24.9	น้ำหนักเกิน
25.0 - 29.9	โรคอ้วน
มากกว่า 30	โรคอ้วนอันตราย

ควบคุมน้ำหนักตัวให้มีค่าดัชนีมวลกายปกติ (BMI) 18.5- 22.9 กก./ม²

คำแนะนำ เด็กเตี้ย ผอม อ้วน

ก่อนข้างเตี้ย/เตี้ย

แนะนำ

- ✓ กินอาหารตามสัดส่วนปริมาณที่แนะนำใน 1 วัน
- ✓ เสริมนมจืดและไข่
- ✓ เสริมปลาเล็กปลาน้อย กุ้งแห้ง เต้าหู้ ผักสีเขียวเข้ม เช่น คะน้า ตำลึง ผักกาดเขียว
- ✓ ปรับนิสัยการบริโภค ฝึกวินัยการกินที่ดี

ลด/งด

- X ขนมขบเคี้ยว
- X เครื่องดื่มรสหวาน

ก่อนข้างผอม/ผอม

แนะนำ

- ✓ กินอาหารตามสัดส่วนปริมาณที่แนะนำใน 1 วัน
- ✓ เสริมนมจืดและไข่
- ✓ เสริมปลาเล็กปลาน้อย กุ้งแห้ง เต้าหู้ ผักสีเขียวเข้ม เช่น คะน้า ตำลึง ผักกาดเขียว
- ✓ ปรับนิสัยการบริโภค ฝึกวินัยการกินที่ดี

ลด/งด

- X ขนมขบเคี้ยว
- X เครื่องดื่มรสหวาน

ท้วม เริ่มอ้วนและอ้วน

แนะนำ

- ✓ กินอาหารตามสัดส่วนปริมาณที่แนะนำใน 1 วัน
- ✓ เพิ่มผัก ผลไม้ (รสหวานน้อย)
- ✓ ดื่มนมรสจืด (ไขมันต่ำ)
- ✓ ไม่สะสมขนม น้ำหวานไว้ที่บ้าน
- ✓ ฝึกนิสัยการกินผัก

ลด/งด

- X การกินจุบจิบ
- X ของทอด
- X อาหารจานด่วน
- X ขนมขบเคี้ยว
- X เครื่องดื่มรสหวาน เช่น ชานมไข่มุก เครื่องดื่มสำเร็จรูป เครื่องดื่มชง น้ำหวาน น้ำอัดลม

กระโดด โลดเต้น เล่นสนุก จนรู้สึก
เหนื่อย อย่างน้อย 60 นาที ทุกวัน
(สะสมต่อเนื่อง 10 นาที ขึ้นไป)

นอนหลับสนิทวันละ 9-11 ชั่วโมง

เด็กมีภาวะอ้วน คัดกรอง Obesity Sign

หากพบ Obesity Sign 3 ใน 4 ข้อ + และ/หรือ มีความเสี่ยงต่อภาวะ prehypertension ให้ส่งต่อพบแพทย์หรือกุมารแพทย์ในพื้นที่**

1. รอยรอบคอดำ หรือรอบรักแร้
2. นิ่งหลับในเวลาเรียนเป็นประจำ
3. นอนกรน และหยุดหายใจขณะหลับ
4. ประวัติความเจ็บป่วยบุคคลในครอบครัว

เบาหวาน ไขมันในเลือดผิดปกติ โรคความดันโลหิตสูง

เกิดจากมารดาที่มีภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ หรืออ้วนรุนแรง

เสี่ยงต่อภาวะ prehypertension หมายถึง

- ความดันโลหิต (วัดซ้ำ 2 ครั้ง ห่างกัน 30 นาที)
ถ้าค่า >110/70 mmHg (อายุ 6-11 ปี)
ค่า >120/80 mmHg (อายุ 12-17 ปี)

ความสำคัญของอาหารและโภชนาการในวัยเรียนวัยรุ่น

อาหารเป็นสิ่งจำเป็นของชีวิต
ได้รับในปริมาณ สัดส่วน ที่เหมาะสม
เพียงพอ อย่างหลากหลาย
ร่างกายจะมีภาวะโภชนาการที่ดี

เจริญเติบโตเต็มศักยภาพ
ทั้งร่างกายและสมอง สร้างเซลล์สมอง & อวัยวะ
ต่าง ๆ สมบูรณ์ ทำหน้าที่ได้เต็มประสิทธิภาพ

มีภูมิต้านทานโรค
และพร้อมที่จะเรียนรู้

ลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรัง
เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ : เบาหวาน หัวใจ
หลอดเลือด มะเร็ง กระดูกพรุน

การขาดสารอาหารทำให้เด็กผอม
ขาดเรื้อรัง ทำให้เด็กเตี้ย พัฒนาการล่าช้า สติปัญญาต่ำ
กว่าเด็กที่มีส่วนสูงตามเกณฑ์

การได้รับสารอาหารเกิน จะทำให้เด็กอ้วน
เสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรัง
เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

อาหารและโภชนาการสำหรับวัยเรียนและวัยรุ่น

อาหารที่จัดต้องมีคุณค่าทาง
โภชนาการ สะอาด
และความปลอดภัย

- ✓ ครบ 3 มื้อหลัก
- ✓ ครบ 5 หมู่
- ✓ ครบส่วน
- ✓ อย่างหลากหลาย

ได้รับอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการ
ของร่างกาย เพื่อใช้ทำกิจกรรม เรียนรู้

การจัดให้ถูกต้องตามหลักโภชนาการ
เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีสุขภาพแข็งแรง

ลดปัญหาการขาด พลังงาน โปรตีน
วิตามิน แร่ธาตุ ได้เป็นอย่างดี

ปลูกฝังนิสัย พฤติกรรมการบริโภคที่ดี
ตั้งแต่เด็ก

อาหารยอดนิยมที่เด็กชอบกินแต่ส่งผลเสียต่อสุขภาพ

อาหารแปรรูปจากเนื้อสัตว์

อาหารไขมันสูง

อาหารจานด่วน

อาหารกึ่งสำเร็จรูป

ขนมกรุบกรอบ

เครื่องดื่มรสหวาน

วัยเรียน วัยรุ่น กิน ผัก ผลไม้ น้อยกว่าวัยอื่น ๆ

กินผักทุกวัน

กินผลไม้ทุกวัน

วัยเรียนร้อยละ 25.0

วัยเรียนร้อยละ 16.2

วัยรุ่นร้อยละ 39.7

วัยรุ่นร้อยละ 20.4

หมู่ที่ 5
ไขมันต่างๆ

หมู่ที่ 1
เนื้อสัตว์ ไข่
นม และถั่ว
เมล็ดแห้ง

หมู่ที่ 2
ข้าวแป้ง เผือก
มัน น้ำตาล

อาหาร 5 หมู่

หมู่ที่ 4
ผลไม้ต่างๆ

หมู่ที่ 3
ผักต่างๆ

กรมอนามัย
สำนักงานสาธารณสุข

1 มือ 5 เมนู ครบถ้วน สำหรับ เด็กวัยเรียน

เมนู 1

เนื้อสัตว์ ไข่ นม ถั่วเหลือง ให้โปรตีน

เมนู 2

ข้าว-แป้ง เผือก มัน ให้ คาร์โบไฮเดรต

เมนู 3

ผัก ให้ แร่ธาตุ วิตามิน

เมนู 4

ผลไม้ ให้ แร่ธาตุ วิตามิน

เมนู 5

ไขมัน ให้ ไขมัน

ข้อปฏิบัติกรกินอาหารเพื่อสุขภาพที่ดีของ เด็กวัยเรียน/วัยรุ่น

1 กินอาหารให้ครบ 6 กลุ่ม แต่ละกลุ่มให้หลากหลาย ในปริมาณที่แนะนำตามธงโภชนาการและหมั่นดูแลน้ำหนักตัวและส่วนสูง

2 กินข้าวเป็นหลัก เน้นข้าวกล้อง ข้าวขัดสีน้อย สลับกับอาหารประเภทแป้งเป็นบางมื้อ

3 กินปลา ไข่ เนื้อสัตว์ไม่ติดมัน ถั่วเมล็ดแห้ง และผลิตภัณฑ์เป็นประจำ

4 กินผักให้มาก กินผลไม้รสหวานน้อยเป็นประจำ และหลากหลายสี

5 ดื่มนมรสจืด และกินอาหารที่เป็นแหล่งแคลเซียมอื่นๆ

6 หลีกเลี่ยงอาหารไขมันสูง หวานจัด เค็มจัด ให้ใช้เครื่องปรุงรสเค็มเสริมไอโอดีน

7 กินอาหารที่สะอาด ปลอดภัย และปรุงสุกใหม่ๆ ไม่กินอาหารสุกๆ ดิบๆ

8 ดื่มน้ำสะอาดให้เพียงพอ หลีกเลี่ยงเครื่องดื่มรสหวาน ชา กาแฟ และน้ำอัดลม

9 งดอาหารหมักดอง และเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์

สารอาหารสำคัญสำหรับวัยเรียนวัยรุ่น

พลังงาน

คาร์โบไฮเดรต

เป็นแหล่งพลังงานหลักของร่างกาย

พบมากใน ข้าว บะหมี่ ก๋วยเตี๋ยว ขนมจีน
เผือก มัน ข้าวโพด

ไขมัน

ช่วยการดูดซึมวิตามิน เอ ดี อี เค

สร้างความอบอุ่น พบใน น้ำมันพืชต่างๆ
น้ำมันหมู เนย

โปรตีน

สร้างเซลล์กล้ามเนื้อ เนื้อเยื่อ กระดูก ภูมิคุ้มกัน ฮอริโมน
เอนไซม์ ซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอ เป็นแหล่งพลังงานถ้าได้รับ
คาร์โบไฮเดรต & ไขมันไม่พอ พบใน เนื้อสัตว์ ไข่ นม ถั่วเมล็ดแห้ง

แคลเซียม

สร้างกระดูกและฟัน พบมากใน นม ผักใบเขียว
ปลาเล็กปลาน้อย กุ้งแห้ง เต้าหู้อ่อน-แข็ง

เหล็ก

สร้างเม็ดเลือดแดง ป้องกันโลหิตจาง มีผลต่อการเรียนรู้
พบมากใน ตับ เลือด เครื่องใน

ไอโอดีน

สร้างฮอริโมนของต่อมธัยรอยด์ กระตุ้นระบบประสาท
สมอง หากขาดจะทำให้มีภาวะเตี้ย

สังกะสี

ทำงานร่วมกับโปรตีน หากขาดจะทำให้มีภาวะเตี้ย
พบมากใน เนื้อสัตว์ เครื่องในสัตว์ หอยนางรม สัตว์ปีก ปลา

วิตามินเอ

ช่วยในการมองเห็น โดยเฉพาะตอนกลางคืน ส่งเสริมระบบ

ภูมิคุ้มกันของร่างกาย ป้องกันโลหิตจาง

พบมากใน ตับ เนื้อสัตว์ ไข่ นม ผักใบเขียวเข้ม ผัก-ผลไม้สีเหลืองส้ม

วิตามินบี 1

ช่วยในการเผาผลาญคาร์โบไฮเดรต ป้องกันเหน็บชา

พบมากใน เนื้อหมู ข้าวซ้อมมือ ข้าวกล้อง ถั่วลิสง ถั่วเหลือง
ถั่วดำ งา

วิตามินบี 2

ช่วยในการเผาผลาญคาร์โบไฮเดรต โปรตีน ไขมัน

ส่งเสริมระบบประสาท ผิวหนัง ตา ป้องกัน

โรคปากนกกระจอก พบมากใน เนื้อสัตว์ ตับไก่
ไก่ ไข่ นม เห็ดหอมสด ผักหวาน

วิตามินบี 12

ช่วยในการเจริญเติบโตของเม็ดเลือดแดง

การทำงานของระบบประสาทและสมอง

พบใน เนื้อสัตว์ ไข่ นมและผลิตภัณฑ์จากนม

* ผู้ที่กินมังสวิรัตแบบเคร่งครัดจะขาดวิตามินนี้*

วิตามิน ซี

ช่วยในการดูดซึมเหล็ก เพิ่มภูมิต้านทานโรค ป้องกัน

โรคเลือดปิดลักเปิด พบมากใน ฝรั่ง คะน้า มะขามป้อม

มะระขี้นกพริกหวานสีเขียว-แดง

ใยอาหาร

ช่วยระบบขับถ่าย ดูดซับสารพิษบางชนิด

ลดความเสี่ยงเป็นมะเร็งลำไส้ ริดสีดวง เบาหวาน

อ้วน พบมากใน ผัก ผลไม้ ธัญพืช

ภาวะโภชนาการ

ปกติ

ทุพโภชนาการ

ขาด

เกิน

โปรตีน/พลังงาน ผอม แคระแกรน เตี้ย (เรื้อรัง)
วิตามิน แร่ธาตุ แคลเซียม กระดูกไม่แข็งแรง ตะคริว เหล็ก ซีด ไอโอดีน เรียนรู้ช้า มีผลต่อสติปัญญา คอพอก
วิตามิน เอ ตาบอดกลางคืน
วิตามิน ซี ภูมิต้านทานต่ำ เลือดออกตามไรฟัน
วิตามิน บี1 เหน็บชา วิตามิน บี 2 ปากนกกระจอก ฯลฯ

ไขมัน/คาร์โบไฮเดรต/พลังงาน สะสม อ้วน

ผลกระทบ

- ความสามารถในการเรียนรู้ต่ำ IQ ต่ำ
- ติดเชื้อโรคง่าย เจ็บป่วยบ่อย นาน หายช้า
- เมื่อเป็นผู้ใหญ่มีโอกาสเป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น โรคอ้วน เบาหวาน ความดันโลหิตสูง หลอดเลือด กระจกพรุน

ผลกระทบ

- ไขมันสูง เบาหวาน หัวใจ ตับและถุงน้ำดีอักเสบ
- นอนกรน หายุดหายใจขณะหลับทำให้สมองขาด ออกซิเจนบางช่วงส่งผลต่อพัฒนาการของสมอง
- โดนเพื่อนล้อ
- มีโอกาสเป็นผู้ใหญ่อ้วน 30% และเป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรังกว่าคนที่อ้วนเมื่อเป็นผู้ใหญ่

ปริมาณอาหารที่แนะนำให้เด็ก 6-18 ปี บริโภคใน 1 วัน

กรมอนามัย
สำนักโภชนาการ

กลุ่มอาหาร/ อาหาร	หน่วย	ปริมาณอาหารที่แนะนำให้เด็ก 6-18 ปี บริโภคใน 1 วัน		
		อายุ 2-5 ปี	อายุ 6-11 ปี	อายุ 12-18 ปี
1.ข้าว-แป้ง	ทัพพี	4	7	8
2.ผัก	(ช้อนกินข้าว)	6	8	12
3.ผลไม้	ส่วน*	2	3	4
4.เนื้อสัตว์	ช้อนกินข้าว	6	9	12
5.ไข่	ฟอง	1	1	1
5.นม(รสจืด)	แก้ว (200 มล.)	2	2	2

ควรกินอาหารที่หลากหลาย ไม่ควรกินอาหารชนิดเดิม ๆ เป็นประจำ เพราะ...

- ✓ อาหารในแต่ละชนิดมีสารอาหารมาก – น้อยแตกต่างกัน อาจทำให้ได้รับสารอาหารที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย
- ✓ ร่างกายได้รับสารพิษ สารปนเปื้อนชนิดเดิมอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการเกิดพิษเรื้อรัง

ปริมาณอาหารที่แนะนำให้เด็ก 6-18 ปี บริโภคใน 1 มื้อ

กลุ่มอาหาร/ อาหาร	หน่วย	ปริมาณอาหารที่แนะนำให้เด็ก 6-18 ปี บริโภคใน 1 วัน		
		อายุ 2-5 ปี	อายุ 6-11 ปี	อายุ 12-18 ปี
1.ข้าว-แป้ง	ทัพพี	2	3	3
2.ผัก	(ช้อนกินข้าว)	2	3	4
3.ผลไม้	ส่วน*	1	1	2
4.เนื้อสัตว์	ช้อนกินข้าว	2	3	4
5.ไข่	ฟอง	1	1	1
5.นม(รสจืด)	แก้ว (200 มล.)	1	1	1

ควรบริโภคตับ เลือด แหล่งของวิตามินเอ ชาติเหล็ก

เด็ก 6-11 ปี ควรกินอาหารที่มีเลือดปรุงประกอบ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง

12-18 ปี สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ร่วมกับการบริโภคอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง

ควรบริโภคถั่วเมล็ดแห้ง เช่น ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ถั่วดำ ถั่วแดง วันเว้นวัน

กลุ่ม ข้าว-แป้ง

ข้าวสุก 1 ทัพพี ก๋วยเตี๋ยว 1 ทัพพี บะหมี่ 1 ทัพพี ขนมจีน 1 จับ ข้าวโพด 1 ฝักเล็ก เผือก 1 ทัพพี ขนมปัง 1 แผ่น ข้าวเหนียว ½ ทัพพี

=60 กรัม = 80 กิโลแคลอรี

โปรตีน (กรัม)	ไขมัน (กรัม)	คาร์โบไฮเดรต (กรัม)
2	0-1	18

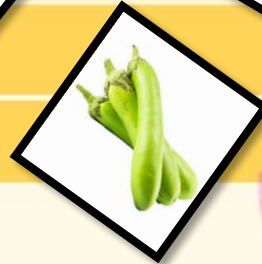
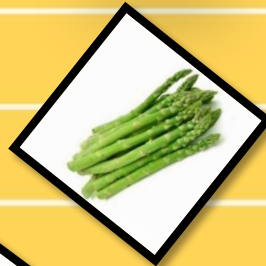
กลุ่ม เนื้อสัตว์

เนื้อสัตว์ 2 ช้อนกินข้าว = เนื้อสัตว์น้ำหนักสุก 30 กรัม

เนื้อสัตว์ต่าง ๆ	พลังงาน(กิโลแคลอรี)	โปรตีน (กรัม)	ไขมัน (กรัม)
เนื้อสัตว์ไขมันต่ำมาก	35	7	0-1
เนื้อสัตว์ไขมันต่ำ	55	7	3
เนื้อสัตว์ไขมันปานกลาง	75	7	5
เนื้อสัตว์ไขมันสูง	100	7	8

กลุ่ม ผัก

ผลไม้ 1 ส่วน หมายถึง...

ผลไม้ 1 ส่วน ประมาณ 1 กำมือ (พลังงานประมาณ 60 กิโลแคลอรี) หมายถึง

ผลไม้ขนาดใหญ่ = 6-8 ชิ้นคำ	 มะละกอ	 แตงโม	 สับปะรด		
ผลไม้ขนาดกลาง = 1/2 ผล	 มะม่วง	 ฝรั่ง	 แก้วมังกร	 กล้วยหอม	
ผลไม้ทั่วไป = 1 ผล	 ส้ม	 กล้วยน้ำว่า	 แอปเปิ้ล	 ทูเรียนเม็ดเล็ก	
ผลไม้ขนาดเล็ก = 4 ผล	 เงาะ	 มังคุด	 พุทรา		
ผลไม้เล็กมาก = 5-6 ผล	 องุ่น	 ลำไย	 ลองกอง	 ลิ้นจี่	 สตรอเบอร์รี่
ผลไม้อื่นๆ = 2 ชิ้น	 ขนุน	 ส้มโอ	 มะขาม		

นม

นม 1 แก้ว 200 มิลลิลิตร

นม	พลังงาน (กิโลแคลอรี)	โปรตีน (กรัม)	ไขมัน (กรัม)	คาร์โบไฮเดรต (กรัม)
นมขาดมันเนย	75	7	0-2.5	10
นมพร่องมันเนย	100	7	4	10
นมไขมันเต็มส่วน	125	7	7	10

“มาตรฐานอาหารกลางวันโรงเรียนไทย”

สำหรับเด็กไทยแต่ละวัย ใน 1 สัปดาห์

(ปริมาณและความถี่ของอาหารกลุ่มต่าง ๆ ที่จัดเสิร์ฟเป็นอาหารกลางวันและอาหารเสริมระหว่างมื้อ)

กลุ่มอาหาร	3-5 ปี		6-12 ปี		13-18 ปี	
	ปริมาณต่อครั้ง	ครั้งต่อสัปดาห์	ปริมาณต่อครั้ง	ครั้งต่อสัปดาห์	ปริมาณต่อครั้ง	ครั้งต่อสัปดาห์
ข้าวสวย (ข้าวสาร เป็นกรัม)	1.5 ทัพพี (40)	5	2.5 ทัพพี (65)	5	3 ทัพพี (80)	5
ผัก*	0.5 ทัพพี	3-5	1 ทัพพี	4-5	1-1.5 ทัพพี	5
ผลไม้*	0.5 ส่วน	3-5	1 ส่วน	3-5	1 ส่วน	5
ปลา	2 ช้อนกินข้าว	1	2 ช้อนกินข้าว	1	3 ช้อนกินข้าว	1
เนื้อสัตว์ต่าง ๆ	2 ช้อนกินข้าว	1	2 ช้อนกินข้าว	2	3 ช้อนกินข้าว	2
ไข่	1 ฟอง	2	1 ฟอง	2	1 ฟอง	3
ตับสัตว์ต่าง ๆ**	0.25 ช้อนกินข้าว	0-1	0.25 ช้อนกินข้าว	0-1	1 ช้อนกินข้าว	0-1
เต้าหู้ต่าง ๆ**	2 ช้อนกินข้าว	0-1	2 ช้อนกินข้าว	0-1	3 ช้อนกินข้าว	0-2
ปลาเล็กปลาหนอยที่กินทั้งก้างได้**			2 ช้อนกินข้าว	0-1		
เลือดสัตว์ต่าง ๆ***					2 ช้อนกินข้าว	1-2
นมมันพีช	1 ช้อนชา	5	1.5 ช้อนชา	5	2 ช้อนชา	5
ข้าว-แป้ง จากอาหารว่าง-ขนม	1 ทัพพี	2	1 ทัพพี	2	1 ทัพพี	2
ถั่วเมล็ดแห้ง(เขียว-แดง-ดำ)สุก	6 ช้อนกินข้าว	1	6 ช้อนกินข้าว	1	6 ช้อนกินข้าว	3
เผือก-มันต่าง ๆ	1 ทัพพี	1	1 ทัพพี	1	1 ทัพพี	2
น้ำตาล	ไม่เกิน 3 ช้อนชา	5	ไม่เกิน 3 ช้อนชา	5	ไม่เกิน 3 ช้อนชา	5
น้ำดื่มที่สะอาด	1 แก้ว	5	1 แก้ว	5	1 แก้ว	5
นมจืดครบส่วน	200 มล.	5	200 มล.	5	250 มล.	5
(นมถั่วเหลือง)****	200 มล.	(2)	200 มล.	(2)	250 มล.	(2)

ลด หวาน มัน เค็ม ลดอ้วน ลดโรค

กรมอนามัย
สำนักโภชนาการ

เทคนิค การลด หวาน มัน เค็ม

1. ชิมก่อนปรุงทุกครั้ง ลดการใช้เครื่องปรุงรส

2. เลี่ยง เครื่องดื่มรสหวาน ขนมหวาน

3. เลี่ยง อาหารทอด เบเกอรี่

ใช้น้ำมันให้เหมาะสม งดน้ำมันทอดซ้ำ

4. ลดน้ำมัน อาหารสำเร็จรูป ขนมขบเคี้ยว

5. เริ่มอ่านฉลากโภชนาการ เพื่อเลือกซื้ออาหาร

6

เริ่มอ่านฉลากก่อนซื้อ

อ่านฉลากจะทราบว่าผลิตภัณฑ์นั้น มีน้ำตาล น้ำมัน = กี่ช้อนชา

ในฉลากมีน้ำตาลกี่กรัมให้ $\div 4$ เช่น น้ำตาล 36 กรัม $\div 4 = 9$ ช้อนชา

ส่วนน้ำมันนั้น $\div 5$ เช่น ไขมัน 63 กรัม $\div 5 = 12.6$ ช้อนชา

คุณค่าทางโภชนาการต่อ 1 ช้อน ควรแบ่งกิน 1 ครั้ง			
พลังงาน	น้ำตาล	ไขมัน	โซเดียม
500 กิโลจูล	36 กรัม	63 กรัม	2,100 มิลลิกรัม
*25%	*55%	*97%	*88%

กคคเป็นโรคและจะลดปริมาณสูงสุดที่บริโภคได้ต่อวัน

น้ำตาล $36 \div 4 = 9$ ช้อนชา

โซเดียม เกิน 2,000 มิลลิกรัม

ปริมาณน้ำตาลใน อาหาร

กาแฟ 1 กระป๋อง
มีน้ำตาล 4 $\frac{1}{4}$ ช้อนชา

นมเปรี้ยว 1 ขวดเล็ก
มีน้ำตาล 3 $\frac{1}{2}$ ช้อนชา

ข้าวต้มมัดไส้กล้วย 1 ชิ้น
มีน้ำตาล 2 $\frac{1}{2}$ ช้อนชา

น้ำอัดลม 1 กระป๋อง (325 มล.)
มีน้ำตาล 8 ช้อนชา

ทองหยิบ 1 ดอก
มีน้ำตาล 2 ช้อนชา

ชาเขียว 1 กล่อง (250 มล.)
มีน้ำตาล 7 $\frac{1}{2}$ ช้อนชา

ปริมาณไขมันใน อาหาร

กะทิ 1 ช้อนกินข้าว
มีน้ำมัน 1 ช้อนชา

พิซซ่า 1 ชิ้น
มีน้ำมัน 4 ช้อนชา

ปาต่องโก๋ 1 ตัว
มีน้ำมัน 1 ช้อนชา

น้ำสลัด 1 ช้อนกินข้าว
มีน้ำมัน 1 ช้อนชา

มันฝรั่งทอด 20 ชิ้น
มีน้ำมัน 3 ช้อนชา

ถั่วลิสง 1 ช้อนกินข้าว
มีน้ำมัน 1 ช้อนชา

ปริมาณโซเดียมในอาหาร

เกลือ 1 ช้อนชา
มีโซเดียม 2,000 มิลลิกรัม

ซอสหอยนางรม 1 ช้อนกินข้าว มีเกลือ $\frac{1}{4}$ ช้อนชา
มีโซเดียม 518 มิลลิกรัม

น้ำปลา 1 ช้อนชา มีเกลือ $\frac{1}{4}$ ช้อนชา
มีโซเดียม 500 มิลลิกรัม

ซูปก้อน 1 ก้อน (10 กรัม) มีเกลือ 1 ช้อนชา
มีโซเดียม 2,600 มิลลิกรัม

กะปิ 1 ช้อนชา มีเกลือ $\frac{1}{4}$ ช้อนชา
มีโซเดียม 750 มิลลิกรัม

ซีอิ๊ว 1 ช้อนกินข้าว มีเกลือ $\frac{1}{2}$ ช้อนชา
มีโซเดียม 1,190 มิลลิกรัม

กรมอนามัย
สำนักโภชนาการ

ปริมาณโซเดียมในอาหาร

น้ำจิ้มสุกี้ 1 ช้อนกินข้าว มีเกลือ $\frac{1}{4}$
มีโซเดียม 600 มิลลิกรัม

ซอสมะเขือเทศ 2 ช้อนกินข้าว มีเกลือ $\frac{1}{8}$
มีโซเดียม 298 มิลลิกรัม

ซอสนาไช้เค็ม 1 ฟอง มีเกลือ $\frac{1}{4}$ ช้อนชา
มีโซเดียม 480 มิลลิกรัม

ขนมปัง 2 แผ่น มีเกลือ $\frac{1}{8}$ ช้อนชา
มีโซเดียม 260 มิลลิกรัม

มันฝรั่งทอด 60 กรัม มีเกลือ $\frac{1}{8}$ ช้อนชา
มีโซเดียม 220 มิลลิกรัม

ผักกาดดอง 100 กรัม มีเกลือ $\frac{1}{2}$ ช้อนชา
มีโซเดียม 1,044 มิลลิกรัม

ดูฉลากก่อนกิน / เลือกซื้อมาจำหน่ายให้กับเด็ก

ฉลากโภชนาการ

แสดงข้อมูลคุณค่าทางโภชนาการของผลิตภัณฑ์อาหารนั้นเปรียบเทียบกับปริมาณที่ควรได้รับต่อวัน สำหรับผู้ที่มีอายุ > 6 ปี ซึ่งต้องการพลังงาน 2,000 กิโลแคลอรี

กินอย่างฉลาด..ต้องอ่านฉลากก่อน

ทำไม? ต้องอ่านฉลาก
ฉลากโภชนาการเป็นการแสดงข้อมูลเชิงสถิติและปริมาณสารอาหาร ที่ได้รับจากการกินอาหารชนิดนั้นช่วยให้ความรู้และหลีกเลี่ยงสารอาหารที่ไม่ต้องการได้

วิธีอ่านฉลาก

- ทำตาม 1** ปริมาณที่แนะนำให้กินในแต่ละครั้ง คือ 30 กรัม = 1 หน่วยบริโภค
- ทำตาม 2** อ่านโภชนาการ 7 ครั้ง
- คิดสักนิด 3** พลังงานที่ได้รับ การกินต่อ 1 ครั้ง
หมายเหตุ : ถ้ากินขนมกรุบกรอบเกิน 7 ครั้งต่อวันจะเพิ่มพลังงานที่ได้รับ
- คิดสักนิด 4** ค่าร้อยละปริมาณสารอาหารแต่ละชนิดที่คิดจากปริมาณ (บนฉลากนี้ใช้ร้อยละ 6 % วันนี้บริโภคได้เกินเกิน 94 %)
- คิดสักนิด 5** ชนิดและปริมาณของสารอาหารที่จะได้รับจากปริมาณบริโภคตามที่แนะนำให้กินต่อวัน (การกินน้ำตาล 2 กรัม)

ฉลาดเลือก ฉลาดเสี่ยง ฉลาดกิน ไม่เสี่ยงโรค

กรมอนามัย : สำนักโภชนาการ

ฉลากโภชนาการอย่างง่าย “GDA”

เป็นฉลากโภชนาการรูปแบบหนึ่ง เพื่อให้เข้าใจคุณค่าโภชนาการของผลิตภัณฑ์อาหารได้ง่ายและสะดวกขึ้น แสดงปริมาณพลังงาน น้ำตาล ไขมัน โซเดียม ในบรรจุภัณฑ์

ส่วนที่ 1 บอกให้รู้ คุณค่าทางโภชนาการของขนมชนิดนี้พลังงาน น้ำตาล ไขมัน โซเดียม ที่จะได้รับจากการกิน 1 ถุง หรือ 1 ของ

ส่วนที่ 2 บอกให้รู้ ว่าขนมถุงนี้ ต้องแบ่งกินกี่ครั้ง

ส่วนที่ 3 บอกให้รู้ ว่า ถ้าเรากินขนมถุงนี้ หรือของที่เรา จะได้รับพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียม ปริมาณเท่าไร

ส่วนที่ 4 บอกให้รู้ ว่า เมื่อกินขนมถุง หรือของจะได้รับพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียม คิดเป็นร้อยละของปริมาณสูงสุดที่บริโภคได้ต่อวัน

คุณค่าทางโภชนาการต่อ 1 ของ ควรแบ่งกิน 2 ครั้ง

พลังงาน	น้ำตาล	ไขมัน	โซเดียม
100 กิโลแคลอรี	6 กรัม	3 กรัม	100 มิลลิกรัม
*17%	*3%	*34%	*14%

*คิดเป็นร้อยละของปริมาณสูงสุดที่บริโภคได้ต่อวัน

ทุกครั้งที่กินขนมกรุบกรอบให้ดูฉลากโภชนาการ

แอปพลิเคชัน Food Choice

ให้ความรู้ทางด้านโภชนาการ แสดงรายละเอียดของชนิดและปริมาณของสารอาหาร ซึ่งอยู่ในผลิตภัณฑ์ ใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับสุขภาพอย่างรวดเร็ว

Food Choice ประสิทธิภาพค้นหา

ค้นหาชื่ออาหารสำหรับเปรียบเทียบ

เลือกโภชนาการที่ต้องการเปรียบเทียบ

- พลังงาน (Calories)
- น้ำตาล (Sugar)
- ไขมัน (Fat)
- ไขมันอิ่มตัว (Saturated Fat)
- โปรตีน (Protein)
- โซเดียม (Sodium)
- แคลเซียม (Calcium)

สามารถดาวน์โหลดได้ที่

Food Choice

สัญลักษณ์โภชนาการอย่างง่าย “ทางเลือกสุขภาพ” (Healthier Choice)

- ❖ เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงว่าอาหารนั้นได้ผ่านเกณฑ์การพิจารณาแล้วว่า มีปริมาณน้ำตาล ไขมัน และโซเดียมที่เหมาะสม แต่... ไม่ใช่อาหารเพื่อสุขภาพทั้งหมด ดังนั้น ควรเลือกกินอาหารที่ดีต่อสุขภาพและต้องควบคุมปริมาณการกินที่เหมาะสม
- ❖ ช่วยในการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการที่ดีกว่า เมื่อเปรียบเทียบในกลุ่มอาหารเดียวกัน
- ❖ ช่วยในการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารที่เหมาะสมได้อย่างรวดเร็ว

ประเภทของอาหารว่างที่แนะนำ

- 👍 **นม** เน้นนมสดรสจืด หากเป็นเด็กหวัมหรืออ้วนให้ดื่มนมพร่องมันเนยหรือนมขาดมันเนยแทน
- 👍 **ผลไม้สด** หากเป็นอาหารว่างไม่ต้องเติมน้ำตาลหรือน้ำเชื่อม เช่น กล้วยปั่นไม่ราดน้ำเชื่อม
- 👍 **พืชหัว** กินมื้อละ 1 ทัพพี เช่น ข้าวโพดเหลืองต้ม (1 ผัก) มันเทศต้ม เผือกต้ม เป็นต้น
- 👍 **ถั่วเมล็ดแห้ง** กินมื้อละ 2 ช้อนกินข้าว เช่น ถั่วลิสง
- 👍 **ขนมไทยรสไม่หวานจัด** มื้อละ 1 ถ้วยเล็ก เช่น พักทองแกงบวด กล้วยบวชชี เต้าส่วน ข้าวต้มมัด ถั่วเขียวต้มน้ำตาล
- 👍 **อาหารว่างอื่น ๆ** กินมื้อละ 1-3 ชิ้น เช่น ซาลาเปาหมูแดง ขนมจีบ แขนวิชทูน่า ขนมปังไส้หมูหยอง เป็นต้น

ถั่วเขียวต้มน้ำตาล

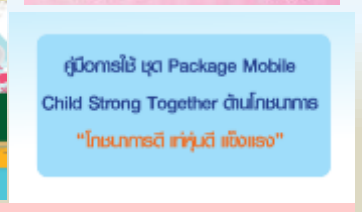
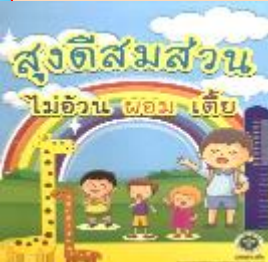

ข้าวต้มมัด

ขนมมันม่วง พักทอง กล้วย

สิ่งสนับสนุน

สามารถ Download ได้ที่ สำนักโภชนาการ กรมอนามัย

<https://nutrition2.anamai.moph.go.th/th/>

ขอบคุณค่ะ